

अमहीयुराङ्गिरसः। पवमानः सोमः। गायत्री

अया वीती परि स्रव यस्त इन्दो मदेष्वा। अवाहन्नवतीर्नव ॥ ९.०६१.०१

इन्दो- क्लेदनशील रस। ते- तव। मदेषु- हर्षे। यः- य इन्द्रः। नवतीर्नव- प्रभूतबन्धनानि।

अवाहन्- विनाशितवान्। तस्मा इन्द्राय। अया वीती- अनयानुभूत्या। परि स्रव- क्षर ॥१॥

पुरः सद्य इत्थाधिये दिवोदासाय शम्बरम्। अध त्यं तुर्वशं यदुम् ॥ ९.०६१.०२

सद्यः- क्षणेन। पुरः- बन्धनानि वशमानीतवान्। इत्थाधिये- सत्यधारणायुक्ताय। दिवोदासाय-

देवसेवकाय। अध- अनन्तरम्। शम्बरम्- जडप्रतीकमेघघनम्। शम्बरशब्दो मेघनामसु पठितः।

त्यम्- तम्। तुर्वशं यदुम्- वेगवन्तं मनुष्यम्। यदुशब्दो मनुष्यनामसु पठितः।

वशमानीतवान् ॥२॥

परि णो अश्वमश्वविद्रोमदिन्दो हिरण्यवत्। क्षरा सहस्रिणीरिषः ॥ ९.०६१.०३

इन्दो- हृदयस्पर्शिन्। अश्ववित्- प्राणज्ञः सन्। हिरण्यवत्- दीप्तम्। गोमत्- चिद्रश्मियुक्तम्।

अश्वम्- प्राणम्। सहस्रिणीरिषः- अनन्ताः सदिच्छाः। नः- अस्मदर्थम्। परि- परितः। क्षर-

पवस्व ॥३॥

पवमानस्य ते वयं पवित्रमभ्युन्दतः। सखित्वमा वृणीमहे ॥ ९.०६१.०४

पवित्रम्- शोधकं कलशं प्रतीकम्। अभ्युन्दतः- क्लेदयतः। पवमानस्य- पुनानस्य सोमस्य। ते-

भवतः। वयम्। सखित्वम्- मैत्रीम्। आ वृणीमहे- प्रार्थयामहे ॥४॥

ये ते पवित्रमूर्मयोऽभिक्षरन्ति धारया। तेभिर्नः सोम मृळय ॥ ९.०६१.०५

ये । ते- तव । उर्मयः- तरङ्गाः । पवित्रम्- शोधकं कलशं प्रतीकम् । धारया । अभिक्षरन्ति । तेभिः-
तैरूर्मिभिः । नः- अस्मान् । सोम- रस । मृळय- आनन्दय ॥५॥

स नः पुनान आ भर रयि वीरवतीमिषम् । ईशानः सोम विश्वतः ॥ ९.०६१.०६

सोम- रस । पुनानः- पवमानः सन् । सः- तादृशः । ईशानः- ईश्वरः सन् । विश्वतः- सर्वतः ।
नः- अस्मभ्यम् । रयिम्- दानयोग्यसंपदम् । वीरवतीम्- वीर्ययुक्तम् । इषम्- सत्सङ्कल्पम् । आ
भर- आहर ॥६॥

एतमु त्यं दश क्षिपौ मृजन्ति सिन्धुमातरम् । समादित्येभिरख्यत ॥ ९.०६१.०७

एतमु त्यम्- तमेनम् । सिन्धुमातरम्- जीवोदकजम् । दश क्षिपः- दशदिग्वर्तिन्यो मूलशक्तिधारा
अवतरणशीलाः । मृजन्ति- शोधयन्ति । आदित्येभिः- अखण्डप्रकृतिजैः । सं अख्यत-
सङ्गच्छते ॥७॥

समिन्द्रेणोत वायुना सुत एति पवित्र आ । सं सूर्यस्य रश्मिभिः ॥ ९.०६१.०८

सुतः- निष्पन्नः सन् । पवित्रे- शोधके प्रतीके । आ- आभिमुख्येन । इन्द्रेण- ईशनाधिदैवतेन । उत-
अपि च । वायुना- प्राणाधिदैवतेन । सूर्यस्य रश्मिभिः- आत्मसूर्यस्य चिद्रश्मिभिः । समेति- सङ्गतो
भवति ॥८॥

स नो भगाय वायवे पूष्णे पवस्व मधुमान् । चारुर्मित्रे वरुणे च ॥ ९.०६१.०९

सः- तादृशः । मधुमान्- मधुरः सन् । चारुः- सुन्दरः सन् । नः- अस्माकम् । भगाय-
सौभाग्याधिदेवताय । वायवे- प्राणाधिदेवताय । पूष्णे- पोषकायात्मसूर्याय । मित्रे- स्नेहाधिदेवते ।
वरुणे च- ऋताधिदेवते च । पवस्व- क्षर ॥९॥

उच्चा ते जातमन्धसो दिवि षड्भूम्या ददे। उग्रं शर्म महि श्रवः ॥ ९.०६१.१०

उग्रम्- वीर्ययुक्तम्। शर्म- मङ्गलम्। महि- महान्तम्। श्रवः- श्रुत्युपलक्षितवेदनमयम्। सत्-
सन्मयम्। ते- तव। अन्धसः- भोगस्य। उच्चा- उत्कृष्टे। दिवि- आकाशे। जातम्- प्रादुर्भावम्।
भूमिः- पृथिवी आ ददे। चिदाकाशजरसानुभव आशरीरं प्रवहतीति भावः ॥१०॥

एना विश्वान्यर्य आ द्युम्नानि मानुषाणाम्। सिषासन्तो वनामहे ॥ ९.०६१.११

एना- एतेन सोमेन। मानुषाणाम्- मनुष्याणाम्। विश्वानि द्युम्नानि- सर्वाणि तेजांसि। आ अर्यः-
अभिगच्छन्तः। सिषासन्तः- संभक्तुमिच्छन्तः। वनामहे- आश्रयामः ॥११॥

स न इन्द्राय यज्यवे वरुणाय मरुद्भ्यः। वरिवोवित्परि स्रव ॥ ९.०६१.१२

सः- तादृशः। वरिवोवित्- संपलम्भकः सन्। नः- अस्मदर्थम्। यज्यवे- पूज्याय। इन्द्राय-
ईशनाधिदैवताय। वरुणाय- ऋताधिदैवताय। मरुद्भ्यः- प्राणविशेषेभ्यः। परि स्रव- परितः
क्षर ॥१२॥

उपो षु जातमसुरं गोभिर्भङ्गं परिष्कृतम्। इन्दुं देवा अयासिषुः ॥ ९.०६१.१३

सु जातम्- सुष्ठु आविर्भूतम्। असुरम्- जीवोदकचोदकम्। भङ्गम्- शत्रुभञ्जकम्। गोभिः-
चिद्रश्मिभिः। परिष्कृतम्- मण्डितम्। इन्दुम्- क्लेदनशीलं रसम्। देवाः- देवताः। उप अयासिषुः-
उपागच्छन्ति ॥१३॥

तमिद्वर्धन्तु नो गिरौ वत्सं संशिश्वरीरिव। य इन्द्रस्य हृदंसनिः ॥ ९.०६१.१४

वत्सम्- शाबम्। संशिश्वरीरिव- बद्धपयस्का धेनव इव। यः। इन्द्रस्य- ईशनाधिदैवतस्य।
हृदंसनिः- हृदयसंभक्ता। तम्। इत्- एव। नः- अस्माकम्। गिरः- मन्त्राः। वर्धन्तु ॥१४॥

अर्षी णः सोमं शं गवे धुक्षस्व पिप्युषीमिषम् । वर्धो समुद्रमुक्थ्यम् ॥ ९.०६१.१५

सोम- रस । नः- अस्मान् प्रति । अर्ष- सर । गवे- अस्माकं ज्ञानाय । शम्- मङ्गलम् । पिप्युषीम्- प्रवृद्धाम् । इषम्- सदिच्छाम् । धुक्षस्व । उक्थ्यम्- मन्त्रमयम् । समुद्रम्- हृत्समुद्रम् । वर्ध- वर्धय ॥१५॥

पवमानो अजीजनदिवश्चित्रं न तन्यतुम् । ज्योतिर्वैश्वानरं बृहत् ॥ ९.०६१.१६

पवमानः- पुनानः सोमः । दिवः- चिदाकाशात् । चित्रम्- असाधारणम् । न तन्यतुम्- अशनिमिव स्थितम् । बृहत्- महान्तम् । वैश्वानरम्- सर्वाहितम् । ज्योतिः- अग्निम् । अजीजनत्- अजनयत् ॥१६॥

पवमानस्य ते रसो मदो राजन्नदुच्छुनः । वि वारमव्यमर्षति ॥ ९.०६१.१७

पवमानस्य- पूयमानस्य । ते- भवतः सोमस्य । रसः । मदः- तृप्तिकरः । राजन्- रञ्जक । उच्छुनः- रक्षोवर्जितः । अव्यं वारम्- सरणशीलरसस्य स्वस्थान एव रक्षाकरमुपलब्धिस्थानमित्यर्थः । रसव्यञ्जकम् । वरणीयं प्रतीकम् । वि- विशेषेण । अर्षति- गच्छति ॥१७॥

पवमान रसस्तव दक्षो वि राजति द्युमान् । ज्योतिर्विश्वं स्वर्दृशे ॥ ९.०६१.१८

पवमान- पुनान सोम । तव- भवतः । रसः । दक्षः- समर्थः । द्युमान्- तेजस्वी । वि- विशेषेण । राजति- प्रकाशते । दृशे- दर्शनाय । ज्योतिः- ज्योतिर्मयम् । विश्वं स्वः- सर्वं दिव्यलोकं करोति ॥१८॥

यस्ते मदो वरेण्यस्तेना पवस्वान्धसा । देवावीरघशंसहा ॥ ९.०६१.१९

यः। ते- तव। मदः- तर्पकः। वरेण्यः- श्रेष्ठः। तेन। अन्धसा- अन्नेन। देवावीः- देवकामः।
अघशंसहा- पापघ्नः सन्। पवस्व- क्षर ॥१९॥

जघ्निर्वृत्रममित्रियं सस्त्रिर्वाजं दिवेदिवे। गोषा उ अश्वसा असि ॥ ९.०६१.२०

अमित्रियम्- अस्मच्छत्रुभूतम्। वृत्रम्- आवारकम्। जघ्निः- नाशितवान्। दिवेदिवे- प्रतिदिनम्।
वाजम्- भोगस्य। सस्त्रिः- संभक्ता असि। गोषाः- चिद्रश्मिसंभक्ता। अश्वसाः- प्राणसंभक्ता।
असि- भवसि ॥२०॥

सम्मिश्रो अरुषो भव सूपस्थाभिर्न धेनुभिः। सीदञ्छ्येनो न योनिमा ॥ ९.०६१.२१

श्येनः- पक्षी। न- इव। योनिम्- स्वसदनम्। आ- आभिमुख्येन। सीदन्- उपविशन्। सूपस्थाभिर्न
धेनुभिः- शोभनदोहनयुक्तगोभिरिव स्थिताभिः। सम्मिश्रः- चिद्रश्मिभिर्मिश्रितः। अरुषः-
आरोचमानः। भव ॥२१॥

स पवस्व य आविथेन्द्रं वृत्राय हन्तवे। वव्रिवांसं महीरपः ॥ ९.०६१.२२

महीः- महतीः। अपः- जीवशक्तिधाराः। वव्रिवांसम्- निरुन्धानम्। वृत्राय-आवरणम्।
विभक्तिव्यत्ययः। हन्तवे- हन्तुम्। यः। इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतम्। आविथः- ररक्षिथ। सः-
तादृशस्त्वम्। पवस्व- क्षर ॥२२॥

सुवीरासो वयं धना जयेम सोम मीद्वः। पुनानो वर्ध नो गिरः ॥ ९.०६१.२३

मीद्वः- आनन्दकर। सुवीरासः- वीर्यसंपन्नाः सन्तः। वयम्। धना- संपदः। जयेम। सोम- रस।
पुनानः- पवमानः सन्। नः- अस्माकम्। गिरः- मन्त्रान्। वर्ध- वर्धय ॥२३॥

त्वोतासस्तवावसा स्याम वन्वन्त आमुरः। सोम व्रतेषु जागृहि ॥ ९.०६१.२४

तव- भवतः। अवसा- रक्षया। त्वोतासः- रक्षिताः। वन्वन्तः- त्वां संभजन्तः। आमुः-
वृत्रमारकाः। स्याम- भवेम। सोम- रस। व्रतेषु- अस्माकं प्रकृतिनियत्यनुस्यूतधर्मेषु। जागृहि-
बुद्धयस्व ॥२४॥

अपघ्नन्पवते मृधोऽप सोमो अराव्णः। गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम् ॥ ९.०६१.२५

इन्द्रस्य- परमेश्वरस्य। निष्कृतम्- सदनम्। गच्छन्। सोमः- रसः। अराव्णः- अदायकान्। मृधः-
हिंसकान्। अपघ्नन्- नाशयन्। पवते- क्षरति ॥२५॥

महो नो राय आ भर पवमान जही मृधः। रास्वेन्दो वीरवद्यशः ॥ ९.०६१.२६

महः- महतीः। रायः- संपदः। नः- अस्मदर्थम्। आ भर- आहर। पवमान- पुनान। मृधः-
हिंसकान्। जहि- नाशय। इन्दो- हृदयक्लेदनशील। वीरवत्- वीर्ययुक्ताम्। यशः- कीर्तिम्। रास्व-
देहि ॥२६॥

न त्वा शतं चन हुतो राधो दित्सन्तमा मिनन्। यत्पुनानो मखस्यसे ॥ ९.०६१.२७

यत्- यदा। पुनानः- पवमानः सन्। मखस्यसे- अस्मदुपासनमिच्छसि। तदा। त्वा- भवन्तम्।
रायो दित्सन्तम्- संपदायकम्। शतं चन हुतः- बह्व्यः कुटिलशक्तयः। न आ मिनन्- न
हिंसन्ति ॥२७॥

पवस्वेन्दो वृषा सुतः कृधी नो यशसो जने। विश्वा अप द्विषो जहि ॥ ९.०६१.२८

इन्दो- क्लेदनशील। वृषा- वर्षकः सन्। सुतः- निष्पादितः सन्। पवस्व- क्षर। नः- अस्माकम्।
जने- अभिजने। यशसः- हव्यानि। कृधि- कुरु। विश्वाः द्विषः- सर्वान् शत्रून् सर्वा द्वेषभावना वा।
अप जहि- जय ॥२८॥

अस्य ते सख्ये वयं तवैन्दो द्युम्न उत्तमे। सासह्याम पृतन्यतः ॥ ९.०६१.२९

अस्य- तादृशस्य । तव- भवतः । इन्दो- क्लेदनशील । उत्तमे- श्रेष्ठे । द्युम्ने- ज्योतिर्मयि । सख्ये- सौहृदे । पृतन्यतः- रिपून् । सासह्याम- अभिभवेम ॥२९॥

या तै भीमान्यायुधा तिग्मानि सन्ति धूर्वणे। रक्षा समस्य नो निदः ॥ ९.०६१.३०

ते- भवतः । या- यानि । तिग्मानि- तीक्ष्णानि । भीमानि- भयङ्कराणि । आयुधानि । धूर्वणे- शत्रुवधाय । सन्ति- भवन्ति । तैः । नः- अस्मान् । समस्य निदः- सर्वनिन्दाभावनातः । रक्ष- पालय ॥३०॥